

Handleiding voor digitale cultuureducatie

Handleiding voor digitale cultuureducatie

In vier stappen naar educatief aanbod waar leerlingen echt blij van worden

Met digitale cultuureducatie voor het onderwijs betrek je jongeren nog meer bij cultuur. Met aanbod dat zowel aansluit bij het curriculum als de online belevingswereld van deze nieuwe generatie, heb je goud in handen. Jongeren van vandaag zijn namelijk het cultuurpubliek van de toekomst. Deze handleiding leert je in vier stappen hoe je goed digitaal onderwijsmateriaal ontwikkelt.

Meer ondersteuning?

Volg een cursus in onze DEN Academie of neem contact op met DEN-adviseur Sophie via sophie.heijkoop@den.nl

Waarom digitale cultuureducatie?

Voor jongeren lopen de digitale en fysieke wereld in elkaar over. Door aan te sluiten bij hun leefwereld maak je kunst, cultuur en erfgoedmateriaal relevant voor hen. Digitale middelen bieden veel mogelijkheden voor verdieping en verrijking van je doelgroep. Bovendien maken jongeren zo op een laagdrempelige manier kennis met kunst, cultuur en erfgoed.

Digitaal is geen vervanging, maar verrijking van je aanbod. Het stimuleert de betrokkenheid van leerlingen. Daardoor bereik je met digitaal, hybride of blended aanbod een beter leerresultaat. Off- en online versterken elkaar.

Cultuureducatie als sleutel in digitale transformatie

Digitale cultuureducatie is een aanjager voor de digitale transformatie in jouw organisatie. Met mandaat, tijd en middelen om te investeren in digitaal aanbod voor het onderwijs, creëer je kansen voor maatschappelijke waarde, publieksbereik en bedrijfsvoering. Dit werkt het beste als het een duurzaam onderdeel is van je strategie en organisatie.

Voordelen van digitale tools:

- Efficiënter werken met behulp van digitale tools
- Kosten besparen door herbruikbaar en makkelijk aanpasbaar materiaal te maken
- Betere samenwerking door een integrale aanpak
- Aanbod dat goed aansluiten bij je publiek

Meer lezen?

Hoe maak je digitale cultuureducatie onderdeel van je digitale transformatie strategie? Kijk op onze website bij onderwerpen onder [‘digitale cultuureducatie’](#)

Hoe pak je het aan? Het stappenplan!

Wil je meer weten over hoe je digitaal cultuureducatiemateriaal maakt dat direct aansluit bij je doelgroep? Ga aan de slag met onderstaand stappenplan. We duiken in de praktijk en geven je handige tips om vandaag al mee te starten.

Stap 1

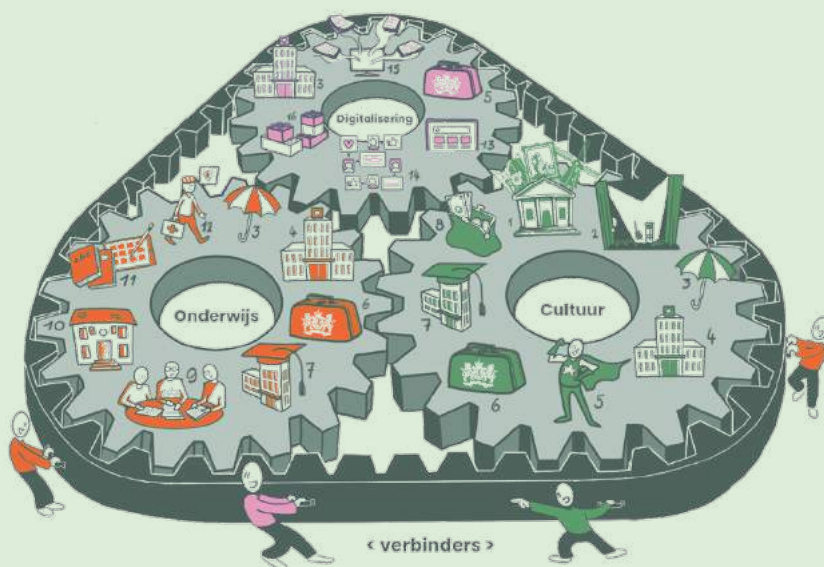
Verken samenwerkingsmogelijkheden

Alleen ga je sneller, maar samen kom je verder. Samenwerking verbetert de kwaliteit, de inbedding van het aanbod en de vindbaarheid voor scholen. Maak je digitaal lesmateriaal, dan is het van belang om rekening te houden met kennis over goede digitale producten.

Provinciale en regionale organisaties en cultuurcoaches helpen bij het verbinden van onderwijs- en culturele instellingen. Daarnaast zijn er landelijke organisaties waar je een beroep op kan doen voor hulp, expertise of financiering bij het ontwikkelen van digitaal educatief aanbod.

Digitaal erfgoed voor het onderwijs

Met wie werk jij samen?

Lilian & Erik / De Betekenaar.nl

Bovenstaande plaat toont drie sectoren: cultuur, onderwijs en digitalisering. Op ieder tandwiel staan verschillende soorten organisaties waar je mee kunt samenwerken. Culturele instellingen weten het onderwijs al goed te vinden. Digitale partijen zijn ook interessante partners. Zij kunnen je helpen met technische vraagstukken, digitale vaardigheden en een strategische aanpak.

De schakel 'digitalisering' is sterk verbonden met de culturele sector en met het onderwijs. Organisaties die je hierbij ondersteunen zijn bijvoorbeeld DEN, Kennisnet, Europeana, KIA/ PLEIO en Netwerk digitaal erfgoed.

De verbinders rondom de tandwielen brengen partijen met elkaar in contact. Verbinders zijn bijvoorbeeld regionale kunstencentra, intermediairs, makelaars of de penvoerder Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK).

Aan de slag met samenwerking

Mogelijke samenwerkingspartners

- Provincies
- Gemeenten
- Regionale verbinders
- Culturele instellingen in je regio
- Leraren, scholen en onderwijsadviesorganisaties
- Kunst- en erfgoedhuizen, incl. digitale erfgoedcoaches
- Interne cultuurcoördinatoren van scholen (icc'ers)
- Digitale ontwikkelbureau's en educatief ontwerpers
- Fondsen met regelingen voor digitale projecten

Voordelen van samenwerken

Samenwerken brengt verschillende expertises bij elkaar en maakt het makkelijker om een doorlopende leerlijn te ontwikkelen. Werk je samen met een partij die resultaten monitort? Dan geeft dit meteen ook aanleiding tot vernieuwing of doorontwikkeling.

Op zoek naar financiering voor jouw digitale project?

DEN heeft een subsidiewijzer met financieringsmogelijkheden op het gebied van digitale transformatie in de cultuursector. Ga naar link.den.nl/subsidiewijzer

LKCA maakte een overzicht van fondsen op het gebied van cultuurparticipatie. Je vindt dit op link.den.nl/fondsen-cultuurparticipatie

Stap 2

Verken de behoefte van het onderwijs

Met digitaal aanbod dat aansluit op het curriculum en onderwijs, zorg je ervoor dat leerlingen en leraren het echt gaan gebruiken. Verken daarom eerst wat de behoefte is. Hoe kiezen leraren het lesmateriaal? Waar zit de aansluiting van jouw aanbod op de vakken en thema's uit het onderwijsprogramma?

Sommige docenten volgen met name de lesmethode die vanuit de school wordt aangeboden. Help hen door aan te geven hoe jouw lesmateriaal zich verhoudt tot die methode en welke onderdelen ze hiermee kunnen aanvullen of vervangen. Andere docenten geven liever zelf vorm aan hun lessen. Bied hen inspirerend materiaal dat aansluit op de onderwerpen die ze behandelen.

Sluit aan bij het onderwijs met deze tips:

- Werk samen met scholen bij de ontwikkeling van jouw digitale lesaanbod. Maak gebruik van de kennis en ervaring van leraren om te toetsen of jouw materiaal goed past bij hoe zij lesgeven.
- Gebruik dezelfde woorden als in de klas. Bekijk lesmethodes van het vak en niveau waarvoor je aanbod maakt. Welke woorden staan hierin? Gebruik jij dezelfde termen? Zorg dat leerlingen en leraren de termen makkelijk herkennen.
- Check regelmatig of en hoe jouw digitale materiaal wordt gebruikt. Wordt het op de website aangeboden van jouw organisatie? Bekijk dan, eventueel samen met een marketeer, hoe je digitale materiaal presteert. Hoeveel verkeer komt op de pagina? Hoeveel wordt er geklikt? Waar wordt het meest op geklikt? Interessante data om jouw aanbod te optimaliseren.

Hoe denken leraren

Hoe kiezen leraren hun lesmateriaal? SLO, het landelijk expertisecentrum voor het curriculum, ontwikkelde hier scenario's voor. Je ontdekt hoe leraren hun dag indelen en welke uitgangspunten spelen bij het lesgeven.

Ook vind je bij SLO de opbouw van het curriculum op scholen en de kerndoelen kunstzinnige oriëntatie. Meer weten? link.den.nl/Onderwijsdoelen-kunstzinnige-oriëntatie

Stap 3

Maak en publiceer digitaal lesmateriaal

Hoe zorg je dat het materiaal dat je maakt aantrekkelijk en bruikbaar is? Wanneer je lesaanbod maakt, maak je ook keuzes. Bijvoorbeeld over welke platforms je gebruikt om materiaal te maken en delen. Of je nu een PowerPointpresentatie maakt of een digibord-app wil ontwikkelen, in deze stap vind je bruikbare tips, handvatten en platformen.

Aan de slag

- 1. Bepaal je doel en kies het medium dat daar bij past**

Met digitale tools en technologieën kun je de beleving van kunst en cultuur nog krachtiger maken. De vraag is alleen: welk middel past het beste bij jouw doel? Je kunt bijvoorbeeld verdieping en context bieden met video's of podcasts. Leerlingen verwerken informatie op een speelse manier door een game-element. Of wil je iets laten zien wat niet in de fysieke wereld bestaat en kies je voor AR/VR of leerlingen zelf iets digitaal laten ontwerpen?

 Onderzoek eerst wat je echt nodig hebt om je boodschap over te brengen en kijk naar de haalbaarheid en wenselijkheid. Reserveer ook tijd en budget voor testen, onderhoud en doorontwikkeling.
- 2. Gebruik bestaande tools en online platformen**

Er zijn genoeg onderwijsplatformen om digitaal lesmateriaal mee te ontwikkelen waar ook veel leraren al gebruik van maken. Denk bijvoorbeeld aan [Wikiwijs](#), een openbare plek om lesmateriaal te zoeken en delen. Ook zijn er regionale en commerciële platforms die leraren veel gebruiken. Je hoeft dus niet alles zelf te bedenken en bovendien vergroot het de vindbaarheid van het materiaal.
- 3. Sluit aan bij je doelgroep in tekst en ontwerp**

Leraren gebruiken je aanbod eerder als het makkelijk inzetbaar is en leerlingen aanspreekt. Maak het materiaal dus zo gebruiksvriendelijk mogelijk met een simpele navigatie en informatie die is afgestemd op de leerlingen.

Let op auteursrechten

Bij het ontwikkelen van lesmateriaal spelen rechten een rol. Zelfs voor educatieve doeleinden mag je niet zomaar alles gebruiken. Welke rechten rusten er op materiaal dat jij wilt inzetten? Check het voor je het aanbiedt! Dit kan bijvoorbeeld via regeljerechten.nl

Checklist: Zo sluit je aan bij de leerlingen

- ✓ **Maak het persoonlijk**
Koppel je collectie of voorstelling aan persoonlijke verhalen. Leerlingen kunnen zo meeleven met het verhaal en leren de bredere context beter begrijpen.
- ✓ **Spreek aan met lokaal materiaal**
Leg de link met de omgeving van leerlingen om de belevingswereld van die leerlingen aan te spreken.
- ✓ **Maak verbinding met de actualiteit**
Sluit aan bij actuele thema's of terugkerende gebeurtenissen, zoals Paarse Vrijdag, de dag waarop scholen laten zien dat iedereen zichzelf mag zijn.
- ✓ **Zorg voor verrassingen**
Verras leerlingen met een verhaal dat ze nog niet kennen of een onverwachte wending. Dat prikkelt en maakt nieuwsgierig.
- ✓ **Creëer afwisseling**
Door af te wisselen in je materiaal en werkvormen houd je leerlingen langer bij de les.
- ✓ **Communiceer helder, kort en krachtig**
Duidelijke titels, tussenkopjes en korte zinnen, tekstjes en opsommingen zijn makkelijker te volgen dan lange verhalen. Maak in de inleiding duidelijk wat leraren en leerlingen nog kunnen verwachten, dat is een fijne voorbereiding.
- ✓ **Gebruik overzichtelijke vormgeving**
Een rustige vormgeving heeft voldoende contrast en maakt via een visuele hiërarchie duidelijk wat de belangrijkste content is.

Checklist: Zo help je leraren

- ✓ **Val met de deur in huis**
Leraren willen meteen weten of je aanbod bij hen past. Geef dus aan:
  - Hoeveel onderwijstijd het in beslag neemt
  - Welke voorbereiding nodig is voor de leraar en de leerlingen
  - Hoe jouw materiaal in het curriculum past (leerniveau, vak) en welke leerdoelen worden behaald
  - Wat leerlingen moeten doen en welke werkvormen er zijn
  - Waar je aanbod over gaat (onderwerp, tijd, locatie, personen)
  - Wat er nodig is aan fysieke spullen of software
- ✓ **Ontwikkel interactieve werkvormen**
Geef tips voor interactie, bijvoorbeeld met samenwerkingsopdrachten of korte quizvragen. Dit kan ook heel goed in een digitale les.

✓ **Show, don't tell**

Laat zien hoe het materiaal gebruikt kan worden in de klas

✓ **Test je visuele materiaal**

Zorg dat de kwaliteit van je afbeeldingen of video hoog genoeg is voor gebruik op een groot scherm of digibord.

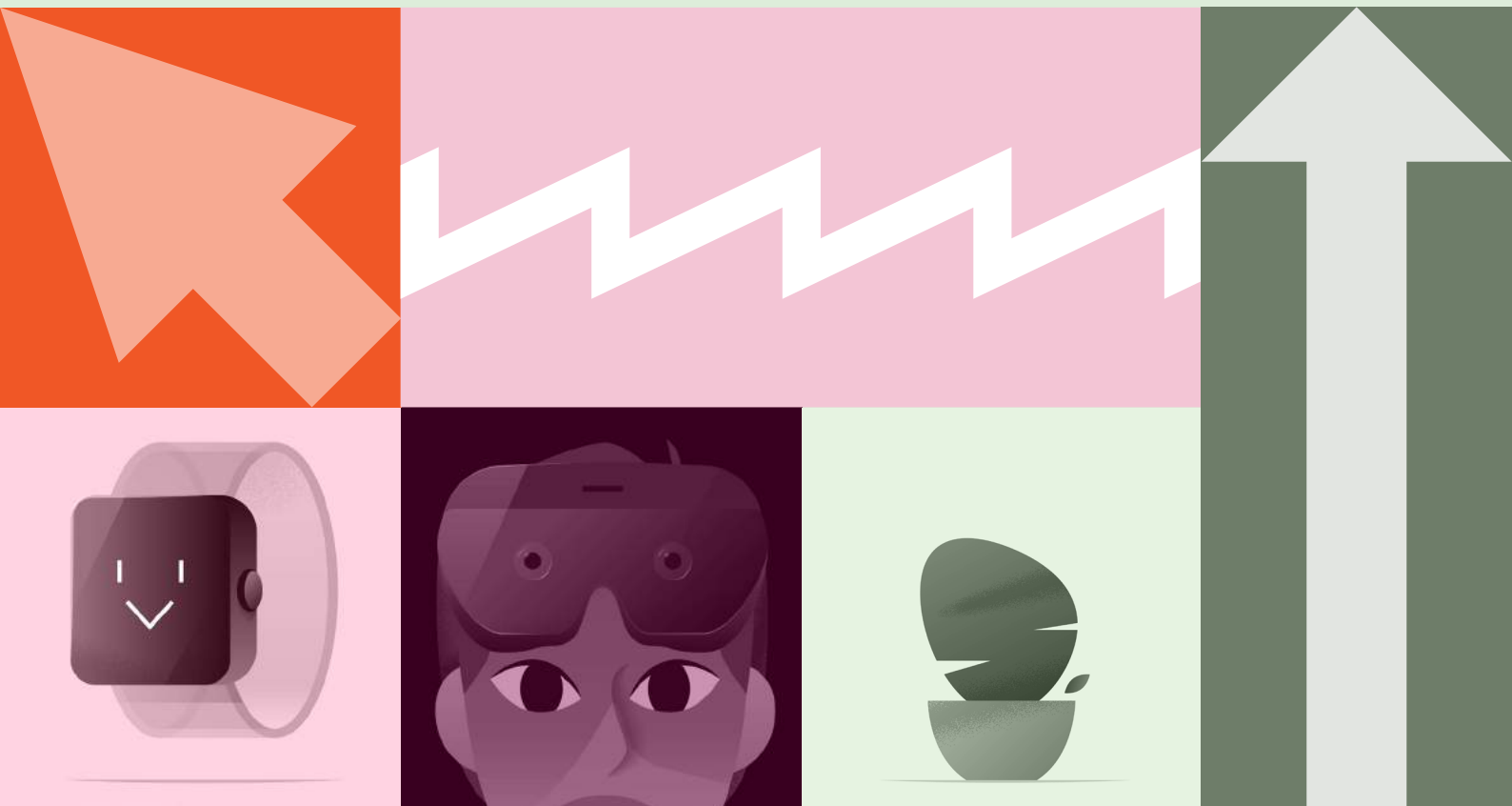
✓ **Gebruik ook de kracht van papier**

Soms is het fijn om even niet op een scherm te kijken, maak werkbladen en materialen dus ook geschikt om te printen.

Hoe houd je linkjes werkend in pdf's en digitale lespakketten?

Niets vervelender dan klikken op een link die niet werkt. Shortlinks bieden de oplossing. Hiermee zorg je dat de links blijven werken, ook als een docent een pdf of PowerPointpresentatie al heeft gedownload. Je kunt met een shortlinkdienst namelijk de achterliggende paginalink aanpassen, zonder dat de korte link in het document verandert.

Controleer eens per kwartaal of half jaar of alle lange links nog werken en pas ze eventueel aan in de shortlinkdienst. Zo blijft de link in je digiles of pdf altijd werken.

Stap 4

Zorg dat je materiaal vindbaar is voor leraren en leerlingen

Je hebt prachtig digitaal lesmateriaal ontwikkeld voor het primair of voortgezet onderwijs. Maar hoe zorg je er nu voor dat leraren en leerlingen dit goed kunnen vinden?

Vindbaarheid gaat niet alleen over de kanalen waarop leraren en leerlingen jouw materiaal kunnen vinden, maar ook of ze snel snappen wat jouw aanbod hen oplevert. Leraren worden vaak overspoeld met aanbod uit allerlei sectoren. Het is dus fijn als ze direct kunnen zien of jouw aanbod voor hen relevant is. Geef duidelijk aan bij welke doelen jouw materiaal aansluit of in welke lessen het in een methode kan vervangen. Zo maak je het leraren makkelijk om jouw digitale materiaal te kiezen.

 Geef deze praktische informatie in één oogopslag weer:

- Niveau of leerjaar
- Bij welk vak of onderwerp past het
- Hoeveel tijd het kost in voorbereiding en uitvoering

Aan de slag

Bereik leraren waar ze al zijn

Leraren gebruiken vaak specifieke websites, platformen en kanalen waar zij hun materiaal vinden om hun lessen mee te verrijken. Zorg daarom dat je lesmateriaal niet alleen op je eigen website staat, maar ook op die plekken vindbaar is.

Daarnaast zijn er overal in Nederland organisaties die het overzicht hebben van het cultureel educatief aanbod in regio of provincie en in contact zijn met cultuurcoördinatoren op scholen. Laat verbindende organisaties kennismaken met jouw aanbod, zodat ze weten wat jij voor scholen kunt betekenen. Soms kun je het aanbod ook via hun website vindbaar maken.

 Vraag aan leraren waar zij inspiratie opdoen voor hun lessen of via welke socialmediakanalen zij lesmateriaal met elkaar delen.

Maak selecties van digitaal erfgoed(bron)materiaal

Leraren en leerlingen willen zo min mogelijk tijd besteden aan het uitgebreid doorzoeken van je online collectie. Je kunt ze helpen door selecties te maken van lesmateriaal of bronmateriaal over specifieke, relevante onderwerpen.

 Maak je selecties niet te groot. Een goede richtlijn is: tussen de vijf en twintig foto's, video's, kunstobjecten of archiefstukken per selectie.

Met digitale cultuureducatie bereik je het publiek van de toekomst

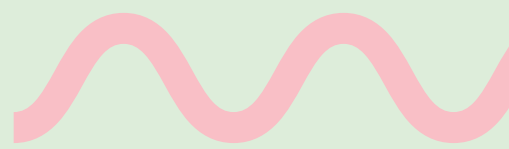
Als cultuureducator bereik jij als eerste de leerlingen van nu, het publiek van morgen. Door aan te sluiten bij hun leefwereld, houd je ze ook op lange termijn betrokken. Ontdek wat ze beweegt, welke keuzes ze maken en welke ontwikkelingen ze omarmen. Neem dit mee terug naar je organisatie en leer hier met elkaar van om het aanbod te verbeteren en aan te sluiten bij het publiek van de toekomst.

Colofon

Sophie Heijkoop

Deze handleiding is gebaseerd op:

Programma: Digitaal Erfgoed voor het Onderwijs – door NDE en Kennisnet
Veldonderzoek, Digitale cultuureducatie: via verbinding naar transformatie

copyright © by DEN
Januari 2023
den.nl

DEN